

Sok keserűséget, de sok lelki gyönyörűséget is rejt magában ez a helyi szójegyzékkel is felszerelt 283 oldalas kötet, amelynek folytatásaként nehezen várjuk a szegény asszony életét. Olvassa el minden pedagógus, mert ez az első könyv, amelyik a szegény ember életiskolájáról szól. Lelkivilágát, különbségének látszó szokásait érteni tanulja belőle, de megtanulhatja azt is, hogy: „türelmöm köll a szegénység hön”.

B. J.

„Fehérvári iskolahét, 1938.” Szerkesztette: Balassa Brunó. (Székesfehérvár, 1938. 144. oldal 16 képpel, 80).

A magyar iskolapolitika új célkitűzésével és új szervezeteivel kiszabott iskolamunka tényleges gyakorlati megvalósítása a magyar nevelőtáborokra nehéz feladatok rőtt. Illetékes hatóságok különböző tanfolyamok, értekezletek rendezésével igyekeztek az új elgondolások útjait járhatóvá tenni: az eddigi, egyoldalúan csak az oktatást szolgáló tanár- és tanítóképzést az új szellemben kiegészíteni.

Ezt szorgalmazta a székesfehérvári iskolahét is: alapvető kérdések együttes tisztázására *értekezletre* gyűjtötte össze a tankerület közép- és középfokú iskoláinak igazgatóit, tanulmányi felügyelőit és körzeti iskolafelügyelőit, nagyszerű *tanügyi kiállításban* mutatta be a tankerület évi munkáját és új szervezetét, de ugyanakkor az egész ifjúsággal együtt felemelő *ünnepségek keretében hódolattal tiszteltgett* az első és legnagyobb magyar keresztény nemzetnevelő előtt — mert erre kötelezte Szent István városa, földje, sírja és nemzeti hagyománya.

Balassa Brunó tankerületi kir. főigazgató mintegy 30 oldalas, gondolatokban gazdag bevezetője határozott és átfogó programot ad: bátor, szakavatott kezdeményezése a nemzetnevelő munkát *a gyakorlati pedagógustól indította el*, amikor a tankerület pedagógusainak százait megszólaltatta és az egyes értekezletek tömör anyagát csinos kiállítású könyvben nyilvánosságra is hozta azért, hogy az aktív nevelők gondolatait „céhbeli eszmecsere” keretében egybehangolva az iskolai munka és hivatalos előírások nem egyszer „áldatlan és reménytelenül elsodródott lehetőségét” megszüntessék és főleg azért, hogy „*a pedagógusszónak és a beléöltözött tapasztalatoknak rendezett utakai.*” *építsen ki „felfelé*, ahol a célokat kitűzik és a munkát megszabják”.

A sokirányú problémák anyagának ismertetése helyett azokból csak pár érdekességet emelünk ki. Így egyöntetű a panasz, hogy „az igazgató igazi munkájának örökös kerékkötője az *aktagyártás*”, de az iskola pedagógiai és gazdasági vezetésének esetleges szétválasztását illetőleg megoszlanak a vélemények. „Nemzetnevelésünk szervezésén és irányításán városi, sőt *fővárosi hatások* tapasztalhatók”, innen van az, hogy a *vidéki igényekhez* igazodó gondolatok (és velük együtt a vidéki tanárság is) háttérbe szorulnak.

A szakfelügyelők megállapítása szerint „*a tanárok nagyon érzékenyek*”. Ennek okát abban látják, hogy a tanári hivatás már maga is olyan természetű, hogy könnyen kitermelhet oly lelkiséget, mely önmagát csálthatatlannak hiszi, másrészt mert „*a hazulról hozott láthatatlan kereszték súlyát nem lehet az iskola kapujában lerázni*”. Lesújtó az egyik előadó véleménye: „*igazán rátermett, melegsívű nevelőkben nem túlságosan gazdag a magyar iskola*”, sajnos adós marad — és ezt joggal hiányoljuk — a magyarázattal (a tanárság anyagi és a főleg ebből következő erkölcsi helyzete egyáltalán nem vonza az arra rátermett és életrevaló ifjakat, az aktív tábor többsége pedig még saját családjá szolid tűzhelyét is alig-alig tudja fűteni.)

Pedig az új nevelő célt az összes értekezletek nem rendszabályokkal, hanem *élő tanári lélekkel* kívánják megvalósítani. Így az osztályfőnök — az osztály adminisztrátora, tanulmányi felügyelője, legfőbb nevelője és házigazdája — ténylegesen „támogassa” osztályát. Kedves gondolatot valósítanak meg a téli hónapokban rendezett „osztályteák” és az „osztálykaszinó”.

Teljes objektivitással mutat rá egyik fejezet a szakfelügyelet hivatására: ne képmutatásra kényszerítse az alárendeltet, hanem *a meggyőzés erejével* fokozza a kar-társi munkakedvet. Ezért elítéli az egyéni hibáknak — de még a dicséreteknek is — a közös értekeztet elé tárását.

Az aktív nevelőgárda nagy része „öszönösen fél az adminisztrációs munkától”, így különösen az *órávázlattól*, pedig az órávázlat elkészítőjének és nem az iskolálatogatónak szól és még akkor is jó, ha azon csak az elkészítője tudna eligazodni. Öröndetes, hogy „eltűnik apránként a beszéd és értelemgyakorlatban divatos kérdveki-fejtő módszer, hogy helyet adjon annak az irányzatnak, amely a *gyermek beszédére* helyezi a fősúlyt”.

Erős pergőtűzbe került az új *írásmód*. Egyik előadó szerint az angol reform-írást követő Luttor-féle zsinórirásunk „nem felel meg a magyar nyelv sajátosságai-nak”, mert betűi szélesek s így a hosszadalmasabb magyar szóképek nehezen tekinthetők át, sőt „a hurokvonalak többszörös ismétlődése a szóképek alakját teljesen megrontja”.

Érdekes az *osztályozás* nevelőhatásait vizsgáló fejezet. Az osztályozást — főleg elégtelennél — lélektanilag meggyőzően készítse elő a tanár. Az előadó ellene van a kiegyenlítéses (rekompenzációs) osztályozásnak. Szükségesnek tartja külön a *szorgalom* osztályozását és a *magaviselet* minősítését is, de nem számmal, hanem szavakkal, „mert a jelenleg érvényben levő magaviseleti jegy nem mutatja, hogy a tanuló magatartása, vagy munkatempója miatt kapta-e a magaviseleti jegyét”. Ezzel szemben egyik hozzászóló szerint „a jellemlapoknak már egyszer zsákutcába került tanulságai azt mutatják, hogy a szülői nyilvánosság felé és a bizonyítványok későbbi szerepe miatt is a szám, vagy a számot jelentő szóminősítés mellett kell pálcát törni”.

Nagyon komoly adatokat szolgáltat a *bejáró tanulók* statisztikája: a bejáró tanulók táplálkozási és pihenési viszonyai nem kielégítőek, viszont a bejárók edzettebbek: a bentlakók hiányzása arányszáma nagyobb; iskolai figyelmük és érdeklődésük jóval gyengébb, mert a bejáró már sok új benyomással terhelten lépi át az iskola küszöbét, helyesebben: csak „befut a gyors szellemi táplálkozásra a nélkül, hogy az iskola „életében” résztvenne. A fehértvári tankerület területén az elmúlt tanévben 20 ezer tanuló volt bejáró (ezek alapján az egész országban számuk 200 ezerre becsülhető) s így kívánatosnak látszik az előadói javaslat megvalósítása: egy központi (főigazgatósági) szerv közösen intézze a bejárás ügyeit.

„A fehértvári iskolahét” sok új és tényleges aktuális kérdésre őszintén, tárgyilagosan világít rá; kár, hogy tömör szűkreméretezettségében nélkülözni kénytelen a részletező és elmélyedő kidolgozást. A gyakorlati nevelők tábora nemcsak különös rokonszenvvel fogadja e gyakorlati problémák tisztázását, — de mint könyvünk is igazolja — gyakorlati tapasztalataival készséggel siet azokban részt is venni, mert a tiszteletreméltó magasságokban szárnyaló elméleteknek a gyakorlat számára gyakran ködös elképzelései helyett ezekben találja meg saját munkája problémáit és mert éppen a gyakorlati problémák tisztázása küszöböli ki azt, hogy iskolai munkája és az

előírások tömkelege közé kettős ék kerülhessen: „a meg nem hallgatott és a meg nem értett vergődése és magunkat ámitó fellegnézése”.

Éppen a realitás, őszinteség és tárgyilagosság hozta meg a fehérvári iskolahét megérdemelt sikerét.

Dr. Szelidánszky Ferenc.

Takaróné dr. Gáll Beatrix—dr. Tamás Károly: A közgazdasági elméletek története. Bp. 1978. 495 o.

E nagyszabású munka a TÉBE-Könyvtár 94. köteteként jelent meg.

Bizonyos, hogy a műveltebb gazdasági szakember éppúgy örvend ennek a könyvnek, mint a közgazdaságtan művelője, vagy a gazdaságpolitikus. De talán legjobban jár vele a középiskolai tanár, aki a közgazdaságtannal, vagy ennek rokontárgyaival — elsősorban a történelemmel — foglalkozik. Ezzel a munkával olyan megbízható és könnyen áttekinthető kézikönyvhöz jut, amely egyrészt jó alapot nyújt az iskolai munkához, másrészt sok utánjárástól mentesíti. Szinte az a benyomásunk, mintha e munka hangvászorgalmú szerzői ilyenirányú közkívánságnak tettek volna eleget. A középfokú iskolák tanári könyvtárai nem is nélkülözhetik e könyvet.

* * *

A szerzők az előszóban jelzik célkitűzésüket, amit a cím is kifejez. A munka lényegében anyagot elrendező, leíró mű, ami ebben a formában irodalmunkban hiányzott. De külön egyéni ízt és értéket ad a munkának az a keret, amelyben az anyagismertetés történik. A könyv írója (Takaróné) következetesen érvényesíti azt a helyes megfontolást, hogy az egyes közgazdasági elméleteket, iskolákat bemutató fejezetek előtt ismerteti a korszellemet, amely ahhoz a gazdasági irányzathoz melegágyul szolgál. A fejezetek végén pedig bírálati jellemzést találunk, ami egyaránt alkalmas az összefoglalásra és az értékelésre.

Szolidaritást és igen jó megalapozottságot biztosítanak a munkának a bőséges bölcséleti utalások, amelyek nemes kötőanyagként szerepelnek és nem engedik meg a sokszor terjedelmes anyag széthullását. Ugyancsak komoly értéke a könyvnek a kitartó tárgyilagosság, ami a korszellemet bemutató és az értékelő fejezetekben nyilvánul. Ez határozott megnyugtatót jelent a tájékozódást kereső olvasó részére.

* * *

A bevezető fejezetek után a merkantilizmustól kezdve az „újabb irányok”-ig valamennyi közgazdasági irány elvonul tekintetünk előtt. Ez az elvonultatás magában véve, több tekintetben érdekes a nélkül, hogy szerző érdekességre törekednék. A déli román területről elinduló merkantilizmus meghódítja Európa legnagyobb részét. Ezt az elterjedtséget igazolja a merkantilizmus tarka irodalma is. Nyilvánvaló, hogy a széltében elterjedt merkantilizmusnak gazdasági egyirányúságát meg kellett előznie a pénzgazdálkodás és a nemzetgazdálkodás kialakulásának, politikai téren pedig a központi állami hatalom kifejlődésének.

A merkantilizmus gazdasági egyoldalúságával és az állami beavatkozás mindenhatóságával szemben, visszahatásként jön létre a szabadság és a felszabadulás gondolatát hozó fiziokratizmus. Honnan indulhatna el ez az áramlat, ha nem a XVIII. századbeli Franciaországból? Így csak természetes, hogy a fiziokratizmus egész irodalmát a franciák urálják.

De éppen ilyen természetes, hogy amint az angol gazdasági élet méreteiben, szervezettségében és dinamikus erejében túlnőtt a francia életen, épp úgy a fiziokratizmusból továbbfejlődő klasszikus iskola szülőföldje is a világgazdaság élére jutott